

UNITÁRIUS ÉLET

XVII. ÉVFOLYAM, 2. SZÁM

1963. ÁPR.—JÜN. HÓ

A jövő a béke emberé

(XXXVII. 37.)

Az ember legtermészetesebb ösztöne az életösztön. Testi és lelki, fizikai és szellemi alkatunk oly nagyszerűen épült fel, hogy reflexeink valóságos modern harci eszközökkel felszerelt hadsereget jelentenek számunkra és talpig fegyverben mindig készen vannak, hogy megvédjenek a legváratlanabb támadásokkal szemben is. Az ember szeret élni. Alaptermészete, hogy szereti az életet. Mert élni szép és élni jó.

Ez a világ telistele van szépséggel, gyönyörűséggel. Az egész kozmikus mindenség olyan, mint egy nagyszerű költemény, amelynek a betűi is egyenként csilingelnek, zengenek, a mindenség élete összhangzó, boldog, diadalmas kórus, mely hallelujázva dicséri alkotóját. És olyan igazán jó ennek a boldog költeménynek, a harmonia szent dalának egyetlen betűje, öntudatos pontocskája lenni. Oly nagyszerű, gondolkodó értelemmel érteni a törvényeket, melyek fenntartják és biztosítják a világban a rendet. Oly fenséges gyönyörűség együtt lenni azokkal, akiket szeretünk. Látni magunk mellett a gyermekeink munkáját, boldogságát s érezni unokáink keze simogatását. Együtt lenni barátainkkal, testvéreinkkel. Élni egy gyülekezetben, mely szelíd és alázatos lelkű, kiegyensúlyozott életű emberek társaságából áll. Oly nagyszerű dolog egészségesen dolgozni és emberségünk erőfeszítésével, életünk tiszta, becsületes emberi törekvéseivel hozzájárulni a fejlődés isteni törvényeinek kiteljesedéséhez. És amennyire természetes az, hogy minden ember szeret élni, éppen annyira természetes az is, hogy az ember szeretné az életét a maga számára minél hosszabbra megnyújtani, minél tovább tartósítani. Ezért igyekszik az ember tudatos és ösztönös törekvéseivel egyaránt a jövőt biztosítani.

A jelennek mindig a jövő volt a legfőbb gondja. Lesz-e jövő és kié lesz az? Ez a kérdés benne van az ember legkisebb porcikájában is. Nos! A harminchetedik zsoltár ezt a kérdést így válaszolja meg: „A jövő a béke emberé”. És ez természetes is, mert az életnek csak egyetlen védelmi vonala, egyetlen biztosító osztaga van: a béke. Igaz! Békében is milliószor millió ellensége van az életnek. Bacilusok és vírusok örökké fegyverben álló, harcra kész armádiái leselkednek rá a legbékésebb időkben is. De az élet — ösztönösen és tudatosan — állandóan védekezik e reá törő ellenséggel szemben. Tudósok, üzemek, gyárak, gyógyszerek és a jóakarát, meg a segítőkészség permanens szolgálatában állanak az élet védelmében s a gyógyíthatatlan betegségeket is előbb-utóbb leigázza egyszer az ember és győzelmesen kerekedik felül minden veszélyen.

Az őskézdetől mind mostanig nem volt még egy nemzedék, amely annyira tudatosan és következetesen harcolt volna az élet legnagyobb ellenségének, a háborúnak a legyőzéséért, mint ez a mostani. Mert ez a generáció immár közel egy félszáz éve a saját bőrén tapasztalta és tanulta meg, hogy a háború válogatás nélkül pusztítja az életet s a technikai fejlődés mere-

dekén immár elértük azt a magaslatot is, ahol a háború egyben a végveszélyt jelenti az élet számára.

A jövő a béke emberé, aki azért küzd a békéért, hogy megvédje az életet. De a béke embere nem mindenféle életet akar megvédeni. Mert alapjában véve a béke tudatos és következetes háborút is jelent. Háborút minden ellen, ami rossz, gonosz és nem tiszta. Az élet szent. De nem minden élet szent, hanem csak a feddhetetlen élet, a becsületes élet. És ez a világon a legtermészetesebb dolog. Ugyanis az élet csak azokkal az erőkkel tudja megvédeni magát a pusztulástól, a szenvedéstől, a haláltól, amely erők építő természetűek. A romboló erők, a visszahúzó, pusztító természetű erők a békességben is veszélyt jelentenek s előbb-utóbb elpusztítják, megölik az életet.

Azért mondja a Zsoltár: „Ügyelj a feddhetetlenre és nézd a becsületest!” Feddhetetlenség és becsületeség az egyéni és a közösségi életben egyaránt! Ezek a fundamentumai a békének és a jövőnek.

A világ legkülönbözőbb tájain újra meg újra lázas nyugtalanság veti fel a fejét. A fejlődés lázgörbéje remeg, mint valami érzékeny idegszál. Jelzi, hogy valami nincs rendben a világon.

Ugyanakkor itt a mi világunkban csodálatos építő programmal, mint valami jótékony tavaszi áradás, folynak a „Béke és barátság hónapjának” eseményei. Szellemi életünk hatalmas tárnájában meleg csákány mozgalomként követik egymást szerte a hazában a békegyűlések. A nemzetközi gyermeknap keretében szebbnél-szebb megnyilatkozásaival ragyogta be mosollyal és szépséggel jelenünket a jövő, gyermekeink seregszemléjében. Azt mondhatjuk, hogy nincs már senki a sorainkban, aki ne volna tisztában azzal, hogy jó lélekkel s ha a szükség úgy kívánja, önfeláldozóan kell meghoznunk minden áldozatot és elvégezzünk minden munkát a béke erőinek kifejtése, kiteljesedése érdekében. És ezen a téren addig kell fokozzuk jobbik énlünk, becsületes emberségünk teljesítő képességeit, amíg a gonosz szándék kezéből, az általános leszerelés gondolatának diadalra juttatásával ki nem csavarjuk az utolsó szál fegyvert is.

Unitárius Atyámfiak, kik ott éltek sorainkban a fővárostól a legkisebb faluig, szocialista hazánk bármelyik barázdájában dolgoztok is, legyen mindnyájunk számára buzdító erő s egyben szent megnyugvás a Zsoltár ősi ígérete, világos tanítása, mely szerint „A jövő a béke emberé”. Hogy pedig ezt kiérdemelhessük, munkánkban és egész életmagatartásunkban legyünk feddhetetlenek és becsületesek, keressük és kövessük a békességet, hadd lássa és tanulja tőlünk a világ, hogy miképpen kell megbecsülni az embert önmagunkban és embertársainkban. Bizakodva higgyük mindnyáján, hogy a jó szándék és a becsületes törekvés gyümölcse beéri hamar.

Pethő István
püspöki helynök

EMLÉKEIMBŐL

Fiatal koromban erdélyi unitárius találkozásokon kedves beszéd tárgyunk volt, hogy vallásunk milyen szépen hódít szülőföldünkön túl is. A budapesti nagy gyülekezetünk után városokban, alföldi falukban egymás után alakultak unitárius egyházközségek. Reméltük, hogy a Dunántúlon felújulnak egyházunk régi emlékei. Jött a sok jó hír a megerősödéssel.

Feltűnő volt azonban, hogy a fiatal papok néhány évi szolgálat után visszatértek Erdély valamelyik jelesebb eklézsiájába.

Jött idő, hogy más gondok borították életünket. Háborúba mentünk.

Itt alkalmam nyílt, hogy Polgárdi népével személyesen találkozom. A háború forgószele ugyanis erdélyi csapatok közül a székesfehérvári 17-es honvédezdred kötelékébe sodort. Katonáim között Polgárdi fiai is szolgáltak. Érdeklődéssel fordultam feléjük, kikérdeztem őket. Nem voltak unitáriusok, de tudtak az unitáriusokról és elismeréssel szóltak róluk. Meghívtak, hogy háború után szívesen látnak házuknál, látogassak el Polgárdiba, s az unitáriusokhoz is elkalauzolnak.

Megígérttem, de nem tudtam beváltani, a világháború után határsorompó emelkedett közénk.

A második nagy háború csak nehezítette a helyzetet. Akkor én már nyugdíjas sorban Budapesten éltem.

Megint gyakran fölcsendült előttem a budapesti egyházkör községeinek a neve. Egyszer baráti társaságban elmondtam, hogy még az első háborúban milyen ígéretet tettem polgárdi emberek meglátogatására. Szeretetre méltó, ifjú barátom, néhai Szolga Ferenc lelkes meghívott, hogy pár nyári hetet töltsék Polgárdiban. Örömmel fogadtam az ajánlatot, feleségemmel leutaztunk Polgárdiba. Köszöntöttem volt református katonáimat, még éltek egypáran. Sajnos, az unitáriusokban nem telt örömem. Népes, virágzó eklézsia helyett elsorvad, lecsökkent közösséget találtam, Szász Domokos kortársammal és barátommal, aki szintén ugyanazon föld alatt lakott, elbucálódunk a hanyatláson, fontolgattuk az okokat. Az ifjú nemzedék elvándorlása, papok sűrű változása!

Egy napon a falu szélén, a balatoni országút mellett, törpe töviskerítésben sírkövet pillantottam meg. Bementem a nyitott kapun, hát egy népes temető kertben vagyok. Egy-két sírkő elolvasása után már azt is tudtam, hogy az unitárius temető csendjébe léptem be. Olvasgattam a feliratokat, a nevek a múltból szóltak hozzám, arra az időre emlékeztettek, amikor még nagy reménysegeket fűztünk Polgárdihoz.

Egy idős asszony lépett be a kapun. Ásó, kapa volt a vállán.

— Jó napot, uram! Valakinek a sírját tetszik keresni?

— Az egész temető érdekel. Én is unitárius vagyok, Pestről jöttem ide néhány napi nyaralásra.

Az asszony barátságosan nézett szét.

— A mi kedves temetők! — mondta. — Nekem minden atyámfia itt van már. Nem sok idő múlva mi, Polgárdi unitáriusai mindnyájan itt leszünk.

Az élő eklézsiából ide költözünk, a néma eklézsiba.

— Szépen rendben tartják a sírokat.

— Én vállaltam a gondozást! — mutat az ásóra, kapára. — Önként, kegyeletből. De nagyobb tervem is van a temetőkert érdekében.

— Mit tervez?

— A tövis helyére szép kőkerítést rakatok. Van egy kis vagyunkam, kitelik belőle. Díszes kőkapu lesz a kerítésen, rajta nagy betűkkel: UNITÁRIUS TEMETŐ. Hadd olvassák a nagy úton járók s emlékezzenek ránk, unitáriusokra. Mit szól az úr?

— Csak helyeselni és dicsérni tudom.

Elbeszélgettünk még. Nehéz szívvel váltam el a helytől. Hát ide változtak az ifjúkori szép remények. A fa elvesztette erejét, kiszáradóban van. Az élő unitárius eklézsia a néma eklézsiba költözik, csak a temetőkert felirata őrzi majd emlékezetét.

Gyallay Domokos

Emlékezés Iván Lászlóra halálának negyedszázados fordulóján

„Számunkra a kereszt az élet értelmének, az önzés legyőzésének és az áldozatos élet diadalának nagy és szent jelképe.”

Dr. Iván László

Egy pillanat volt csupán és szeretetet, jóságot sugárzó szemem megtört az élet fénye azon a reggel. Egy hete csuklott már éjjel-nappal, vele szenvedtünk mi is. Imádkoztunk enyhüléséért. Végre az utolsó délutánon megcsendesedett, megszűnt a csuklás. Mi felélegztünk, új remény éledt szívünkben, hátha jobbra fordul az állapota. Megfeledkeztünk az elmaradhatatlan eufóriáról, mely mindig az elkövetkező tragédia előjele. Ez a délután őt is új bizakodással töltötte el, az életosztón még egyszer felébredt benne. „Ha mégis életben maradok — mondta Édesanyáknak —, eladunk mindent és leköltözünk Olaszországba, ott biztos meggyógyulok.” Ennek a lehetőségén elmerengett és csendesen pihent a teste.

Egyheti virrasztás után ez éjjel én is lefeküdtem, szüleim mellette maradtak. Rövid idő múlva édesapám felkeltett, mert Laci keresett és hívott. Amint beléptem hozzá és szóltam: „Lacikám itt vagyok”, ő szomorúan mondta: „Margitkám, nem látlak, vak vagyok.” Belereszkedett a lelkem, mégis erőt gyűjtöttem egy perc alatt és megsimogattam fejét, szóltam hozzá: „Ne félj, Lacikám, majd elmúlik, amint hajnalodik, újra látni fogsz.” „Talán igazad lesz, de Margitkám, most már maradj mellettem, mert haldoklom.” Ezekre a szavakra anyám halkán felzokogott. Drága Lacink anyánkhoz fordulva mondta: „Anyácskám, ne sirasson engem, ha meghalok, mert az én életem csak akkor kezdődik.”

Később, amint aggódva lestük minden szavát, hozzám fordult: „Igazad volt Margitkám, már újra látok, nagy fényességet látok. Bármerre nézek, mindenütt nagy-nagy fény van.”

Hajnalodott, kint a kertben megszólaltak a rigók. Felderült az arca és halkán mondta, szinte csak magának: „A kedves kis rigók, még utoljára hallom őket.” Ezután feltekintett a falon függő képre, melyen Jézus tanítványaival megy a búza között. Sokáig nézte, majd megszólalt: „Rendíthetetlen hittel és szeretettel megyek az Isten elé!”

Megmarkolta szívünket a fájdalom, hogy mégis el kell válnunk tőle, akit annyira szerettünk. Ha kívánságunk erősebb lehetett volna az isteni végzésnél, köztünk maradt volna még egy ideig. De lelkünkben éreztük, hogy Isten még nálunk is jobban szereti. Elhívja tőlünk arra az életre, mely örökkévaló, hisz az ő lelke oly messzire jutott a tökéletesedés útján.

Lassan világosodott odakint, közeledett a reggel, az utolsó reggel s az utolsó pillanat. Mióta visszanyerte látását, mindig felém fordult a tekintete. Szemünk egymásba kapcsolódott és néztük-néztük egymást ezekben az utolsó órákban, csöndben, hang nélkül. Csak a lelkünk imádkozott. Még elmenőben néztem a szemét, egyszerre szíven ütött jéghideg pillantása. Űres volt a tekintete, szemem lesiklott az ajkára, már nem tudta összezárni. Szinte észrevétlenül vette karjaiba az Isten, meg se rezdült az arca, boldogan engedte át magát az Önökkévaló ölelésének.

Egy pillanat volt csupán, de ez a pillanat felejthetetlen, mert egy tiszta lélek tisztán adta vissza magát Teremtőjének.

Huszonöt éve őrzöm lelkemben utolsó éjszakájának szavait. Ez adott erőt az élet elviselésére és ez fog erőt adni az utolsó pillanatban, mely számomra is elkövetkezik. Akkor ő fogja majd a kezemet és átsegít a Fényességbe, ahol egyek leszünk mind, akik szeretjük egymást és az Istent.

T. Iván Margit

A boldogabb jövőért

A napokban ért véget a hatodik magyar békekongresszus, számot adva az utóbbi másfél évtized elvégzett munkájáról, s meghatározta a jövő feladatait. Ugyanennek a hónapnak az első heteiben ülésezett Varsóban a Béke Világtanács, melynek programján többek között az európai biztonság kérdése, a leszerelés és a boldogabb jövőért való harc más fontos kérdései szerepeltek. E két jelentős találkozási pontról a napisajtó részletesen beszámolt. Hazai békemozgalmunknak tizenöt esztendő évfordulója önkéntelenül is számadásra kötelez. A jelentős munkában szerény, de el nem hanyagolható tényező az, amit a hazai egyházak végeztek el. E ténykedés kettős irányú volt. Egyfelől a hazai egyházi közvéleményt ébresztették rá arra, hogy a békemozgalom munkájában való részvétel, benső hitelvi meggyőződésünkből fakadó egyházi tevékenység. Másfelől a hazai egyházak igyekeztek a külföldi testvéregyházaknál is odahatni, hogy az ott eleinte csak szórványosan jelentkező megnyilatkozások megerősödjenek, súlyt és hangot kapjanak.

Mi unitáriusok hazai viszonylatban nem tudunk a nagy tömegeket megmozgató egyházakhoz hasonló eredményekről beszámolni. A lelkesi összejöveteleken a békeharc legfontosabb kérdéseit megbeszéljük. A presbitériumok és az egyházi tanács ülésein az elnöki megnyitókban az aktuális kérdések mindig megfelelő megvilágításba kerülnek. Az unitarizmus alapelveiből folyik, hogy a toleranciát évszázadok óta hitelvi alappal elfogadott egyházunk síkraszáll a békés egymás mellett élés gondolata mellett s azt itthon és külföldi konferenciákon egyértelműen vallja. A külföldi unitárius és más szabadelvű egyházak körében is egyre több pozitív megnyilatkozást találtunk. J. Kieley, az angol unitáriusok központi titkára megfigyelőként részt vett a prágai Keresztény Békekongresszus ülésein. Az angol unitáriusok Edinburghban tartott idei közgyűléseivel egyidőben, áprilisban ülésezett az angol unitárius békeszervezet, képviselőtükben az idén is többen vettek részt az aldermaston-i húsvéti békeműsorban. Üdvözlőt küldtek a szovjet nőmozgalom Angliában látogatónak levő küldöttségének és kifejezték reményüket, hogy kiküldöttük gyűléseire is ellátogathat. A szervezet jövő évi elnökéül Peter B. Godfrey lelkészt, az Unitarian c. havilap szerkesztőjét választották meg. Az amerikai unitáriusok évi közgyűléseinek eseményei e sorok írásakor még nem ismertek. De a New York-i Community Church nemrégiben ideérkezett heti értesítéseiből arról olvashatunk, hogy a Dr. Donald Harrington unitárius lelkész és magyar

felesége, Szánthó Vilma lelkesítő vezetése alatt dolgozó gyülekezet áprilisban béke-szemináriumot indított, az előadásokat hétköznapi napokon is nagyszámú hallgatóság keresi fel. Az unitárius egyházakat összesítő világszervezet elnöke, Alkmaar holland város polgármestere, Dr. H. Wytéma a budapesti templomban néhány hete tartott üdvözlő beszédében arról beszélt, hogy ha egymás gondját magunkra vesszük, akkor egymásért imádkozva, a jobb jövőért dolgozunk. A szószéki szolgálatot ellátó Dr. Jan v. Goudoever holland remonstráns lelkész azt hirdette, hogy a templomok is a béke kövei kell, hogy legyenek.

A tavaly megnyílt vatikáni zsinat, és az azóta elhangzott jelentős pápai megnyilatkozások is azt mutatják, hogy a római kúria is változtatni kényszerült eddigi merev magatartásán. A harcoló egyház elkülönülése helyett, az emberiségnek szolgálni akaró egyház gondolatát hangsúlyozzák. Nemrégiben adták át XXIII. János pápának a Balzan-békedíjat. Az átadó ünnepségen jelen volt a Szovjetunió képviselője is. Ezen az ünnepségen mondotta a pápa, hogy az igazságos béke utáni vágy — úgy tűnik — különösen a dolgozó osztályok körében él még hangsúlyozottan.

A békeharc élvonalában dolgoznak a szomszédos Románia és Csehszlovákia unitárius és csehszlovák egyházának vezető személyiségei. Dr. Kiss Elek kolozsvári unitárius püspök, a román béketanács elnökségének megbecsült tagja, helyettese, dr. Kovács Lajos teológiai professzor, egyházi főjegyző pedig részt vett a prágai Keresztény Békekongresszus ülésein. Dr. Miroslov Novakot, a csehszlovák egyház prágai püspökét egyházának pátriárkáját, hazája állami díjjal tüntette ki. Állásfoglalásukat és munkásságukat mi is példamutatónak tekintjük.

Nemzetközi egyezményvel véget kell vetni minden atomfegyverkísérletnek, állapította meg a májusi hazai napilapokban is közzétett nyilatkozatában Linus C. Pauling Nobel-díjas vegyészprofesszor, a kaliforniai Technológiai Intézet tudós tanára, aki egyébként a Béke Világtanács munkájában részt vevő Dr. St. Fritchmann los-angelesi unitárius lelkész szabad akadémiai előadásainak egyik jeles előadója.

A leszerelés lehetősége megvan. Ha az egész emberiség közvéleménye továbbra is erős, ha minden édesanya a jövőben is a béke ügye mellett foglal állást, akkor a békemozgalom évtizedes törekvéseit, a boldogabb jövőért való harcát siker fogja koronázni.

Ferencz József

Az unitárius világszövetség képviselőinek látogatása

Az I. A. R. F., az unitárius és más szabadelvű egyházakat összefoglaló világszervezet, tavaly nyári londoni tanácsülésén határozta el, hogy az 1964. évi világkongresszus előtt képviselőit elküldi a kelet-európai országokban élő tag egyházakhoz is, hogy a kongresszus tematikájával kapcsolatosan véleményüket kikérje. Az időközben betegsége miatt lemondott Dr. H. Faber leydeni professzor helyett elnöknek választott Dr. H. Wytéma, a holland Alkmaar város polgármestere és a titkárság egyik tagja, Dr. J. van Goudoever holland remonstráns lelkész látogattak el Magyarországra, Romániába és Csehszlovákiába. Hazánkban néhány napot töltöttek, megtekintették Budapest nevezetességeit,

köztük az új lakótelepeket, jártak magyarkúti üdülőkben. Az Egyházköri Tanács elnöksége vacsorát adott tiszteletükre. A május 19-i Nagy Ignác utcai templomunkban tartott istentiszteleten dr. Goudoever prédikált, R. Filep Imre ek. főjegyző tolmácsolása mellett. Az istentiszteletet követően Ferencz József főgondnok, az egyházkör nevében üdvözölte a vendégeket és tolmácsolta Dr. Wytéma üdvözlő szavait.

Május 20-án vendégeink Pethő István püspöki helynöknél tettek látogatást, megnézték Hőgyes Endre utcai templomunkat, gyülekezeti termünket, majd püspöki helynök társaságában pestlőrinci egyházközségünket is felkeresték.

A boldogabb jövőért

A napokban ért véget a hatodik magyar békekongresszus, számot adva az utóbbi másfél évtized elvégzett munkájáról, s meghatározta a jövő feladatait. Ugyanennek a hónapnak az első heteiben ülésezett Varsóban a Béke Világtanács, melynek programján többek között az európai biztonság kérdése, a leszerelés és a boldogabb jövőért való harc más fontos kérdései szerepeltek. E két jelentős találkozóról a napisajtó részletesen beszámolt. Hazai békemozgalomunknak tizenöt esztendő évfordulója önkéntelenül is számadásra kötelez. A jelentős munkában szerény, de el nem hanyagolható tényező az, amit a hazai egyházak végeztek el. E ténykedés kettős irányú volt. Egyfelől a hazai egyházi közvéleményt ébresztették rá arra, hogy a békemozgalom munkájában való részvétel, benső hitelvi meggyőződésünkből fakadó egyházi tevékenység. Másfelől a hazai egyházak igyekeztek a külföldi testvéregházaknál is odahatni, hogy az ott eleinte csak szórványosan jelentkező megnyilatkozások megerősödjenek, súlyt és hangot kapjanak.

Mi unitáriusok hazai viszonylatban nem tudunk a nagy tömegeket megmozgató egyházakhoz hasonló eredményekről beszámolni. A lelkesi összejöveteleken a békeharc legfontosabb kérdéseit megbeszéljük. A presbitériumok és az egyházi tanács ülésein az elnöki megnyitókban az aktuális kérdések mindig megfelelő megvilágításba kerülnek. Az unitarizmus alapelveiből folyik, hogy a toleranciát évszázadok óta hitelvi alappal elfogadott egyházunk sikraszáll a békés egymás mellett élés gondolata mellett s azt itthon és külföldi konferenciákon egyértelműen vallja. A külföldi unitárius és más szabadelvű egyházak körében is egyre több pozitív megnyilatkozást találtunk. J. Kiełty, az angol unitáriusok központi titkára megfigyelőként részt vett a prágai Keresztény Békekongresszus ülésein. Az angol unitáriusok Edinburghban tartott idei közgyűlésével egyidőben, áprilisban ülésezett az angol unitárius békeszervezet, képviselőtűnkben az idén is többen vettek részt az aldermastonj húsvéti békemünkségben. Üdvözlőt küldtek a szovjet nőmozgalom Angliában látogatón levő küldöttségének és kifejezték reményüket, hogy kiküldöttük gyűlésekre is ellátogathat. A szervezet jövő évi elnökéül Peter B. Godfrey lelkész, az Unitarian c. havilap szerkesztőjét választották meg. Az amerikai unitáriusok évi közgyűlésének eseményei e sorok írásakor még nem ismertek. De a New York-i Community Church nemrégiben ideérkezett heti értesítéseiből arról olvashatunk, hogy a Dr. Donald Harrington unitárius lelkész és magyar

felesége, Szánthó Vilma lelkész nő vezetése alatt dolgozó gyülekezet áprilisban béke-szemináriumot indított, az előadásokat hétköznapokon is nagyszámú hallgatóság keresi fel. Az unitárius egyházakat összesítő világszervezet elnöke, Alkmaar holland város polgármestere, Dr. H. Wytema a budapesti templomban néhány hete tartott üdvözlő beszédében arról beszélt, hogy ha egymás gondját magunkra vesszük, akkor egymásért imádkozva, a jobb jövőért dolgozunk. A szászéki szolgálatot ellátó Dr. Jan v. Goudoever holland remonstráns lelkész azt hirdette, hogy a templomok is a béke kövei kell, hogy legyenek.

A tavaly megnyílt vatikáni zsinat, és az azóta elhangzott jelentős pápai megnyilatkozások is azt mutatják, hogy a római kúria is változtatni kényszerült eddigi merev magatartásán. A harcoló egyház elkülönülése helyett, az emberiségnek szolgálni akaró egyház gondolatát hangsúlyozzák. Nemrégiben adták át XXIII. János pápának a Balzan-békedíjat. Az átadó ünnepségen jelen volt a Szovjetunió képviselője is. Ezen az ünnepségen mondotta a pápa, hogy az igazságos béke utáni vágy — úgy tűnik — különösen a dolgozó osztályok körében él még hangsúlyozottan.

A békeharc élvonalában dolgoznak a szomszédos Románia és Csehszlovákia unitárius és csehszlovák egyházának vezető személyiségei. Dr. Kiss Elek kolozsvári unitárius püspök, a román béketanács elnökségének megbecsült tagja, helyettese, dr. Kovács Lajos teológiai professzor, egyházi főjegyző pedig részt vett a prágai Keresztény Békekongresszus ülésein. Dr. Mirosław Novakot, a csehszlovák egyház prágai püspökét egyházának pátriárkáját, hazája állami díjjal tüntette ki. Állásfoglalásukat és munkásságukat mi is példamutatónak tekintjük.

Nemzetközi egyezményrel véget kell vetni minden atomfegyverkísérletnek, állapította meg a májusi hazai napilapokban is közzétett nyilatkozatában Linus C. Pauling Nobel-díjas vegyészprofesszor, a kaliforniai Technológiai Intézet tudós tanára, aki egyébként a Béke Világtanács munkájában részt vevő Dr. St. Fritchmann los-angelesi unitárius lelkész szabad akadémiai előadásainak egyik jeles előadója.

A leszerelés lehetősége megvan. Ha az egész emberiség közvéleménye továbbra is erős, ha minden édesanya a jövőben is a béke ügye mellett foglal állást, akkor a békemozgalom évtizedes törekvéseit, a boldogabb jövőért való harcát siker fogja koronázni.

Ferencz József

Az unitárius világszövetség képviselőinek látogatása

Az I. A. R. F., az unitárius és más szabadelvű egyházakat összefoglaló világszervezet, tavaly nyári londoni tanácsülésén határozta el, hogy az 1964. évi világkongresszus előtt képviselőit elküldi a kelet-európai országokban élő tag egyházakhoz is, hogy a kongresszus tematikájával kapcsolatosan véleményüket kikérje. Az időközben betegsége miatt lemondott Dr. H. Faber leydeni professzor helyett elnöknek választott Dr. H. Wytema, a holland Alkmaar város polgármestere és a titkárság egyik tagja, Dr. J. van Goudoever holland remonstráns lelkész látogattak el Magyarországra, Romániába és Csehszlovákiába. Hazánkban néhány napot töltöttek, megtekintették Budapest nevezetességeit,

köztük az új lakótelepeket, jártak magyarkúti üdülőkben. Az Egyházköri Tanács elnöksége vacsorát adott tiszteletükre. A május 19-i Nagy Ignác utcai templomunkban tartott istentiszteleten dr. Goudoever prédikált, R. Filep Imre ek. főjegyző tolmácsolása mellett. Az istentiszteletet követően Ferencz József főgondnok, az egyházkör nevében üdvözölte a vendégeket és tolmácsolta Dr. Wytema üdvözlő szavait.

Május 20-án vendégeink Pethő István püspöki helynöknél tettek látogatást, megnézték Hőgyes Endre utcai templomunkat, gyülekezeti termünket, majd püspöki helynök társaságában pestlőrinci egyházközségünket is felkeresték.

Pünkösöd nyomában...

A SORREND. Nagy ünnepeink eseményeinek sorrendjére gondolok az alcím értelmezésekor.

Karácsonykor a láthatóság világában történik valami, mégpedig Jézus születése. Ettől fogva aztán a láthatatlanság világa készül benne felépülni nagy lépésekkel, többek között ilyen stációk közbeiktatásával: bemutatás a templomban; menekülés Egyiptomba; a jeruzsálemi templom, mikor Jézus mindössze 12 éves, de már ezeket mondja: Nekem az én Atyámnak dolgaival kell foglalatostkodnom; bemenetése a Jordán folyóba 30 éves korában s az ott elhangzó szózat: Ez az én szerelmes fiam, akiben gyönyörködöm, őtet hallgassátok. Ettől fogva aztán a szellemi életnek olyan gazdagságát hozza az emberiség számára önmagában, melynek testi hajlékát, templomát ha le is rontják, lényegében megmarad, örökké él.

A nagypéntek-húsvéti ünnepkör első fázisában — nagypénteken — a láthatóság világában következik be az ő megfeszítése, hogy aztán a mindenütt jelenvaló láthatatlanság világa megteljen az ő szelleme által a húsvéti események nyomán.

Pünkösdkor azonban megfordul a sorrend. A láthatatlanság világában mozdul valami elsőnek, s bekövetkezik a szentszellem kitöltése, mely után a láthatóság világában megalakul az első keresztény gyülekezet Jeruzsálemben.

A „szentlélek” kifejezés helyett tudatosan használtam a „szentszellem” kifejezést, — most elsősorban azért, hogy reá mutassak ennek történeti háttérére. A Kr. utáni IX. században, 869-ben, tartották a konstantinápolyi zsinatot. Addig azt vallotta az egyház, hogy az ember testi, lelki és szellemi részből áll. Ez idő tájt azonban már nem tudták érzékelni a különbséget a lelki és a szellemi dolgok között. Ezért kimondták, hogy az ember két részből áll: testből és lélekből. Aki ellentmondott, azt kiátkozták. A kiátkozottakat pedig bárki meg is ölhetette, büntetlenül. Radikális meggyőzés! Azok a népek azonban, melyek e zsinat előtt vették fel a kereszténységet, nyelvi kifejezéseikben mégis megőrizték a korábbi fogalmat. Így a latinban: Spiritus Sanctus; a franciában: Saint Esprit; a németben Heiliger Geist; az angolban: Holy Ghost stb., melyek mindenike, szó szerinti fordításban, szentszellemet jelent. Mi magyarok 869 után jöttünk be mai hazánkba s az első ezred fordulóján vettük fel a kereszténységet s azt a bennünk működő isteni részt, melyet menet közben vehetünk fel, már nem nevezhettük szentszellemnek, mint korábban tették, hanem szentléleknek.

Felvetődik a kérdés, hogy az unitárius emberre kötelező érvényű-e az akkori egyháznak ez a 869-ben hozott zsinati határozata, holott a tudományos élet, széles e világon, az öntudatos szellemi tevékenység vitelében alkot nagyot és maradandót!? De magunk is megállapíthatjuk, hogy öntudatos szellemi képességeinkkel tudjuk felfogni, hogy mi mozdul, mi zajlik és mi kavargok lelkünkben öröm, bánat, szeretet, gyűlölet, becsületesség, jóra való törekvés formájában s szellemi mivoltunkkal, mely a gondolkodásban jut kifejezésre, regulázhatjuk meg magunkat. Csak megemlítem, hogy a Holt-tenger parti Qumranban feltárt tekercsek szövegének magyar fordítója is a „szentszellem” kifejezést használja, — nyilván mert nincs benne, a fordítóban, semmi elfogultság, még kevésbé megmerevedett dogmatizmus.

A SZIMBÓLUM, A JELKÉP, A KÉP. Az Apostolok Cselekedeteinek írója, mikor az első pünkösdi eseményeket örökíti meg, „sebesen zúgó szélnek zendüléséről” ír, majd „kettős tüzes nyelvek”-ről s arról, hogy az apostolok kinek-kinek a nyelvén szólottak. Egy kissé közelebb jutunk ezek megértéséhez, ha elgondoljuk, hogy amikor lelkesedünk, akkor ugyancsak fűt valami belülről, tehát egyáltalán nem vagyunk hidegek, tűz van ilyenkor bennünk, mely visz, mint a sebesen zúgó szél. Ezt valahogyan emberi nyelven kellett a szerzőnek is leírnia. Azonmód cselekedte, ahogy abban az időben megértették: képekben, szimbólumokban. S akik hallgatták, illetve olvasták, tudták, hogy valóságos

dolgokról van szó. Ezeknek a subtilis dolgoknak belső törvényszerűségét és realitását átérték. A „nyelveken szólás” fenséges képét már csak az apostolok tudták átélteni. Átélték, hogy aki ennek a tűz-impulzusnak, ennek az új hatásnak, az elnyert szentszellem hatásának a hordozója lesz, bármely nyelven is beszéljen a jelenben, vagy a messzi jövőben, szíve mélyén meg fogja érteni az emberi fejlődésnek keresztény értelmezés szerinti lényegét. Vagyis a sokféleképpen érző, gondolkodó, beszélő és cselekvő emberiség tagjaiban élni fog egy egységes szellem, mely megláttatja a közös célt, amiért munkálkodni jó és boldogító érzés. Pünkösöd elhozza a szétforgácsolódott emberiség számára az egységesítő szellemet, de úgy, hogy egyetlen embernek sem csorbítja meg lelkiismereti szabadságát.

FELSZERELÉS-LESZERELÉS. Pünkösöd arra int tehát, hogy ne elégedjünk meg annyival, amennyit magunkkal hozunk, születésünk idején, a világba. Becsületet munkánkkal gyűjtsünk további kincseket: ahelyett, ami rossz, helyezzünk jót a lelkünkbe. Tehát szereljük fel magunkat a szívnek melegével, a hitnek erejével, a belátás képességével s így tovább. Hála Istennek, ilyesmit is csinál az emberiség. Sajnos azonban, ennél nagyobb ütemben szerelik fel a hadseregeket. Kétségbeejtő helyzet készül kialakulni. Az ti., hogy végül egyáltalán nem is kell kirobannia egy atomháborúnak, mert az egyre szaporodó nukleáris kísérletek annyira megfertőzik a levegőt, hogy egyszerűen magunkba fogjuk lehelni a pusztulás miazmáit s bekövetkezik a totális levegő-katasztrófa: elpusztul az emberiség.

Hiszünk azonban abban, hogy annak a szellemnek az erejével, mely hitünk szerint tiszta isteni bélyeget hordoz magán, le tudja győzni az emberiség önnön lelkének gonosz indulatait, hatalomvágyát és pusztító szándékát, — fel fogja szerelni magát a léleknek erejével, a szellemnek belátó és mindeneket megigazító képességével s le fogja szerelni a hadseregeket.

Bence Márton

HALOTTAINK

Balla Istvánafia, budapesti egyházközségünk áldozatkész tagja meghalt. Április 22-én helyezték örök nyugalomra a farkasréti temetőben, Pethő István püspöki helynök szolgálatával.

Vigh Lajosné Pesterzsébeten elhunyt. Az április 20-án lefolyt temetési szertartást Pethő István püspöki helynök végezte.

Székely Domokosafia életének 85. évében elhunyt. Egyike volt pestlőrinci egyházközségünk legbuzgóbb tagjainak. Több évtizedes áldozatkész, példamutató munkásságáért egyházközsége tb. gondnoki címmel ruházta föl. Április 20-án helyezték örök nyugalomra a pestlőrinci temetőben, a gyülekezet tagjainak nagy részvételével, Huszti János lelkész szolgálatával.

Rédiger Károlyny. gyógypedagógiai tanár, a budapesti egyházközség tb. presbitere életének 83. évében meghalt. Egyházunk életében mindig jeles szerepet játszott családjának nemes hagyományait követve, buzgó lélekkel vett részt az egyházközség életében. Nem volt istentisztelet, vagy egyházi összejövetel, ahol egyre hanyatló egészségben is, részt ne vett volna. — A két világháború közötti időben az egyház Igazgató Tanácsának nevelésügyi előadója volt. Ezt a tisztséget is lelkiismeretes gondossággal látta el. — Fia volt egyházi irodalmunk egykori jeles művelőjének: Rédiger Géának, a szabédi költő esperesnek, — Temetésén, amelyen a budapesti presbiterek is nagy számban vettek részt, a gyászszertartást R. Filep Imre ek. főjegyző végezte.

Bokor Dezső, a magyar könyvkiadás és könyvkereskedelem közismert képviselője Budapesten meghalt. Lapunknak mindig buzgó támogatója volt. — R. Filep Imre budapesti lelkész szolgálatával helyezték öröknyugalomra.

Fekete Jánosné Homoki Emma testvérünk életének 64. évében Füzesgyarmaton meghalt. Május 23-án helyezték öröknyugalomra Bence Márton lelképásztor szolgálatával.

Fodor Bélaatyánkfia Kecskeméten, 73 éves korában elhunyt. Becsületes életének jutalmaképpen rövid szenvedés után hunyt el. Szeretteinek, népes rokonságának mély részvétele mellett temették el, Bence Márton lelkész szolgálatával, a kecskeméti evangélikus temetőben.

Szabó Benjámin, rákospalotai hívünk 67 éves korában elhunyt. Egyháza iránt áldozatkész szíve megszünt dobogni. Bence Márton lelkész végezte a gyászszertartást.

„Krisztus feltámadott a halottak közül, zsengejük lőn azoknak, akik elaludtak.” (I. Kor. 15.)

Az evangélium fényénél...

...vessétek le a haragot, gonoszságot, rút beszédet szájatokból. (Pál Kolosszaiakhoz írt lev. III. r. 8. v.)

Az évszázadok egymás után sorakozása olyan, mint egy magasba vivő lépcsőzet. E lépcsőzeten halad fennebb és fennebb az ember. Magasba törő útjában állandóan kutató, építő és alkotó. Titkokat fedez fel, oly dolgokat valósít meg, amelyről régiek még álmodni sem mertek.

Ma hallhatjuk azonnal a föld túlsó felén elhangzott beszédet és láthatjuk magát a beszélőt is megfelelő készülék által. Aztán csillagok felé repülünk, mint valami égitest. Mindez bámulatos, csodálatos! Az emberi szellem nem akar maga előtt korlátokat látni, áttör azokon.

Szüntelen való a haladás, a fejlődés. Lépcsőfokain emelkedik az ember fölfebb, fölfebb. Ez a fölfebb való emelkedés, az elért siker azonban nincs minden veszély nélkül. A veszély magától az embertől van, mert egyszerű találmányait, felfedezéseit nem mindig építésre akarja felhasználni, hanem pusztításra is. A veszély óriási, mert a pusztítás mértéke is az. Majdnem felmérhetetlen. Ezért szeretné az emberiség, ha ettől a veszélytől mentesülhett. Ennek érdekében folynak a hatalmak közötti tárgyalások, hogy megegyezésre jutván, megsemmisítsék a tömegpusztító fegyvereket. A hatalmak ne felfegyverezék magukat mind jobban és jobban a tömegpusztító fegyverekkel, hanem inkább ezekről leszereljenek.

A leszerelés az emberiség egyik legnagyobb és legégetőbb kérdése.

Egyetértünk azokkal, akik a tömegpusztító fegyverek megsemmisítését kívánják. Sőt! Mi ennél is tovább megyünk: egészen csírájában kell leszerelni a pusztító fegyvereket, indulatait: a haragot, a gonoszságot, mert ezek pusztítják az emberiséget. Az atomenergia nem válik romboló pusztító fegyverré, ha azt nem a gonoszság használja. Azért már a szívből kell leszerelni a pusztító fegyvereket, a haragot, a gonoszságot és minden rosszindulatot!

Egyházunk minden valláserkölcsei nevelői, irányítói igyekezete az, hogy pusztítsa a bűnt, megszüntesse a gyarlóságot s abból származó cselekedeteket. Igyekszünk leszerelni a pusztító fegyvereket, amelyek mind az egyének, mind a közösség jólétét veszélyeztetik.

Tisztán látjuk a feladatot: csak úgy haladhatunk fennebb és fennebb a haladás lépcsőin, ha nemes érzelmekkel van tele az emberi szív, ha azt a harag, gyűlölet, rosszindulat nem terheli. Bizony még a rossz beszéd is ki kell vetnünk a szívből, mert a rút beszéd is nagyban tud pusztítani, rombolni!

Igyekezünk szavainkkal is építeni, nem rombolni! Szereljük le nyelvünkről a rút beszédet!

Pünkösdi ünnepén a szent léleknek tüzét vettük, amely megéget mindent, ami rút! Nem rombolni, hanem építeni tudjunk!

Amen.

Nagy Sándor ny. lelkész

Az unitárius édesanya könyvtára

Unitárius édesanyának lenni nem könnyű. A kötetlenség egyben magárautaltságot is jelent. Különösen a szörványban élő édesanyának okozhat gondot, hogyan vezesse gyermekeit arra az útra, mely a szülőknek biztos életirányt, de a gyermekeknek esetleg már csak tartalom nélküli szavakat jelent.

Dolgozom egy unitárius bibliográfián, Dávid Ferenc-től Gyallay Domokosig összegyűjtve azokat a könyvcímeket, melyek édesanyai munkánkban eligazítást jelenthetnek. Családi könyvtárakban gyakran szunyadnak olyan könyvek, melyekről az anya nem is tudja, hogy égető nevelési kérdésekben útbaigazítói lehetnek.

Iván László halálának huszonötödik évfordulója alkalmából hadd idézzek néhány sort könyveiből. Az „aktuális” szót újságíró értelemben használjuk s ritkán alkalmazzuk a hit dolgaira. Iván László írásaira mégis ez a kifejezés illik legtalálósabban.

Ki volt Iván László?

Egy lélek, aki azért élt, hogy feleletet találjon azokra a kérdésekre, melyek éppen unitárius mivoltunkból fakadnak. Olyan magasságokat járt be értünk, ahová mi, gyakorlati, földi ügyes-bajos dolgokkal vesződő hívek nemigen jutunk, noha Iván László hittől sugárzó fejtegetéseiből kiviláglik, hogy fel-felvetődő, nyitott kérdéseinkre csak isteni távlatok bejárásával kaphatunk feleletet s ezek tisztázása nélkül a hétköznapi dolgokban is iránytalanok maradunk.

Dávid Ferencről írt tanulmányában például arra az alapvető kérdésre válaszol, hogy a sokat emlegetett unitárius türelmet mi különbözteti meg a hitbéli nem-törődőségtől? A hit Isten ajándéka — jelentette ki Dávid Ferenc —, de azt is tudta, hogy „Isten ezt az ajándékot nem mindenkinek adja meg, hanem csak lassan-lassan, fokról fokra emeli az embervilágot s kinek-kinek annyi hitet ad a fejlődés folyamán, amennyit akar. Aki tehát ez ellen az isteni elhatározás ellen hadakozik s az embereket kényszeríteni akarja az abszolút evangéliumi igazság elfogadására, az az Isten ellen száll harcba. Ezért nem szabad másokat hitük miatt üldözni, ezért kell türelmesnek lenni, hiszen Isten úgyszólván gondoskodik majd előhaladásunkról, csak mi hirdessük a tiszta evangéliumot, tegyük meg, amit Isten reánk bízott s a többit bizzuk öreá.”

Iván László rendületlenül hitt az emberiség fejlődé-

sében. Az ifjúság kiváló nevelőjévé azonban az emelte, hogy a fejlődést nem tekintette önműködő folyamatnak, hanem szigorú keresztény erkölcsök szerint élő korok eredményének. „Az újkor rövid virágzása csak addig tarthatott, amíg korábbi vallásos korok önfegyelmzésének lelki tartalékai ki nem fogytak.”

Hirdette, hogy „Korok jönnek s korok mennek, kétszer ugyanabba korba lépni nem lehet, igazságok jönnek s igazságok mennek, ugyanazt kétszer nem mondjuk el, vagy ha ugyanazt mondjuk, mást, többet értünk rajta, mint az előbbi korok tették s mégis mindezek ellenére csak egy az értelme minden kornak s csak egy az igazság, amely az emberi ismeret látszatigazsága mögött rejtőzik.”

A fölfelé törekvő hitből táplálkozó munkára ezek voltak Iván László szavai. „Az ember akkor lett emberré, amikor megérezte azt, hogy ő többre van hivatva, mint ami. Az ember a többnek a szerelmese, a magasságnak a keresője, a tökéletességnek küszködő, fáradó vándora. Ez azonban csak úgy lehetséges, ha az ember hisz a többen, a nagyobbban, a szebben, az igazabban. Ez a hit tette az embert az igazság keresőjévé, a szépnek alkotójává, a jóságnak művelőjévé és a szentség misztériumának szemlélőjévé.

Korunkban a családi gyermeknevelést világszerte izgalom, bizonytalanság jellemzi. Unitárius gondolkodóink — Iván Lászlóéhoz hasonló szuggesztív hatású — könyvei sok felesleges izgalomtól, szomorúságtól, kudarctól megóvhatnak.

Csak lelkiileg feltöltekve teremthetünk harmóniát.

Sz. Weress Jolán

Lelkészi nyugdíjalapra dr. Salacza Aladárné 5.— Ft; özv. Balla Istvánné 10.— Ft; Nagy Géza 50.— Ft; id. Orbók Sándor 5.— Ft; Szimonidesz Gyuláné 10.— Ft; Kmetty Jánosné 5.— Ft; Kuthy Tamás 20.— Ft; Kriza Kálmán 50.— Ft; T. Iván Margit és Iván Mihály néhai dr. Iván László emlékére 100.— Ft; Páll Miklósné 2.— Ft; Prág Jenőné 5.— Ft; Páll Miklós 2.— Ft; Buska Attila 10.— Ft; Szilágyi Iona 10.— Ft; Csucsi József 50.— Ft; Weltinné Páll Mária 6.— Ft; K. Kiss Tamás 100.— Ft; Lovodics Imréné 20.— Ft; Jáky Nándorné 5.— Ft.

A Hőgyes Endre utcai templom orgonájára dr. Koncz János 40. T. Borbély Pál 20. Pálfi Mártonné 10. özv. Weltin J.-né 5 Ft-t adományozott.

Unitárius életre néhai dr. Rákóczy Béla emlékére dr. Zsakó Gyula 60 Ft-ot adományozott.

A jószívű adakozót szereti az Isten.

Unitárius szemmel

„A rokonokat föl kell keresni” — idézte dr. Urho Kekkonen, a közelmultban hazánkban tartózkodott finn államelnök az ősi finn szólás-mondást egyik beszédében. Majd rámutatott arra, hogy diákkorában olyan társasággal, nyelvésszel került érintkezésbe, akiknek körében ez koztudattá vált. Visszont őszintén megmondotta azt is, hogy abban az időben, 30 évvel ezelőtt a finn—magyar kapcsolatokról és testvériségről vallott tudományos ismereteink még nem voltak olyan magas fokon, mint ma.

A fentiekkel kapcsolatban jóleső örömmel említjük meg, hogy az unitáriusok sorából is kerültek ki a finn—magyar barátság építésének buzgó, szorgalmas munkásai. Gondolunk itt elsősorban néhai Pálffy Mártonra, a volt kolozsvári főgimnáziumunk egykori jeles magyar irodalom tanárára, egyházi enekeink szövegűjtőjére, aki a század elején két ízben hosszabb időt töltött Finnországban. 1912-ben számos finn dal fordítását jelentette meg Kolozsvárott. Az Erdélyi Irodalmi Társaság folyóiratában, az „Erdélyi Lapok”-ban már korábban jelentek meg finnből fordításai. Egy finn orvos felvilágosító ismereteket terjesztő munkáját is magyar nyelvre ültette át.

A finn—magyar kapcsolatok másik építője, Sz. Weress Jolán, az elhagyott vidékek asszonyainak és leányainak népművelését tanulmányozta Finnországban. Orbán Balázs művel vezeték annak felismerésére, hogy a szűk körben dolgozó asszonyok érdeklődési körét a szülőföldismeret által lehet kiszélesíteni, további szellemi fejlődésre ösztökélni. A finn népfiskolán kívül a falusi tanulmányi körök munkáját is figyelemmel kísérte, hiszen a zárt falusi társadalomba visszatérő tanítvány csak úgy fejtheti ki képességeit, ha a művelődési szervezés módjára is megtanítják. Sz. Weress Jolán Lahti, Joensuu, Jamilahti, Heinoia, Hartola népfiskolájának vidékfejlesztő hatását a helyszínen tanulmányozta, jelenleg pedig a népművelési irodalom legmodernebb termékét, az OMA MAA (Hazánk!) című 12 kötetes művet igyekszik recenzióban a magyar szakemberek számára is hozzáférhetővé tenni. A finn otthonok számára készült hatalmas ismerettár 12 kötete az esztendő 12 hónapját jelenti, a változatos tartalmú tanulmányokat ehhez az egyszerű felosztáshoz alkalmazva. Minden kötet annyi tanulmányt rejt magában, ahány nappól áll a hónap. A tanulmányokat a megfelelő napi dátum történelmi, irodalmi, tudományos vonatkozásait tartalmazó közlemény előzi meg. A szuggesztív hatású mű éppen azzal éri el nevelő-célját, hogy a modern Finnország legmagasabb szintű állami, történelem-tudományi, irodalomtörténelmi törekvéseinek ábrázolása közé taplalkozástani, gazdasági beszámolókat iktat, s ezáltal ráébreszti az olvasót saját otthoni, jelentéktelennek vélt munkájának döntő fontosságára. Nemzeti méretekben mutatja meg az egyén erőfeszítését. A mű több helyen foglalkozik a hazánkat meglátogató Kekkonen köztársasági elnök tevékenységével is.

Augusztus 3-án lesz száz esztendeje, hogy a Fejér megyei Agárd-pusztán Ziegler Sándor uradalmi gépésznek, Kossuth egykori fegyverkovács hadnagyának fia született, akit később Gárdonyi Géza néven írtak be a magyar irodalomtörténet könyvébe. Az egri tanítóképzőben szerzett tanítói oklevelet, de hamar felhagyott a tanítósodással s újságíró lett. Munkatársa a Szegedi Híradónak, a Szegedi Naplónak, Arad és Vidékének, majd a fővárosban a Magyar Hírlapnak. Legnépszerűbb regénye az Eger vár ostromának történelmi keretei között lejtőzódó „Egri csillagok” című regénye, amely a magyar könyv sorsát számontartók megállapítása szerint a tíz legolvasottabb magyar regény közé tartozik. Ezt a regényt a Magyar Tudományos Akadémia annak idején a Péczely-díjjal tüntette ki. Életének java részét Egerben töltötte, a múlt század utolján költözött oda, amikor meghasonlott a fővárosi élettel, Egerben élt 1922-ben bekövetkezett haláláig, a várra néző házában. E sorok írója évtizedekkel ezelőtt megilletődött lélekkel lépte át Gárdonyi egykori hajlékának küszöbét. Ablak nélküli, tető világitású szobái, íróasztala, bútorai, használati tárgyai kihűlő kezének, elröppent lelkének nyomait őrzik, úgy állnak ma is változatlan rendben, mint halálának pillanatában.

Gárdonyinak sok regényét fogadta szeretetébe a magyar olvasóközönség. Ismertebb regényei: Az a hatalmas harmadik, Isten rabjai, A láthatatlan ember, amely a görög Zéta és a magyar Emőke szerelmének végzetes tragédiává sűrűsödő történetét tárja az olvasó elé. — Ábrázolásbeli sajátosságát a következőképpen jellemzi Schöpflin Aladár, századunk első felének egyik kimagasló kritikusa: „Az érdekelte, mivé alakul át egy-két jelentéktelen, a nagy eseményekben legfeljebb szenvedő szerepet játszó ember élete egy bizonyos történelmi levegőben.”

Gárdonyi Géza írásaiban szót emelt és következetes harcot folytatott az egyház világi befolyásra törekvő tendenciái ellen.

Regényében föl-fölmerül a vad a klérus egyes vezetőinek gögjével, szűkkeblűségével szemben. Szellemét azonban mély vallásosság és őszinte istenhit hatotta át. Ennek a regényekben számtalan megragadó bizonyíték adja. Előbb említett regényének egyik részében például Bibi, ez a hamvaslelkű hajadonna serdült leány elmeséli érdekes álmát lelki atyjának. Elmondja, hogy álmában Isten keresésére indult. Először templomba ment, a harangozó azt tanácsolta, ne ott keresse az Istent, hanem az erdőn-mezőn, ott megtalálja. Az erdőben mindenütt csak fát látott, de Istent nem találta. — Elvándorolt Rómába is, talán ott megtalálja, hisz ott székel

a pápa. De a pápa tagadóan válaszol: „Itt csak a helytartója lakik, Istent Jeruzsálemben találhatod.” „Itt csak lakott, de felkészítették” — mondják a lányok a jeruzsálemiék. — Majd tovább vándorolt a tengerre, azután a falusi temetőbe, hátha Istent ott találhatja, — de bolyongása hiába való volt. „Oh, kis balgatag — mondja esendes mosollyal ajkan a kápián. — Te bejartad a messzi világot, pedig hat csak két arasznyira az út, s megtalálsz az Istent. A homlokodtól lefele, baira... a szivedben.”

Ez az eszményien tiszta unitárius szemlélet csillan föl a regény egyik további fejezetében is, Gárdonyinak — minden bizonyítékával személyneggyőződését tükröző — megnyilatkozásában, amelyet a regény egyik főszereplőjének szavain keresztül juttat kifejezésre.

Amikor ugyanis Szócs Péttert a fiatal pap afelől faggatja, hogy tulajdonképpen milyen valláshoz tartozik is, — ő így válaszol: „Az magam is szeretném tudni. Papiroson katolikus vagyok. Tulajdonképpen jobban megmondhatnám, hogy mi valláson nem vagyok. Nem vagyok luteránus, sem kálvinista, mert ez a vallás az, ami a romai, csak Luther és Kálvin ki-szedte a tollat a pávából. Talán leginkább unitárius vagyok.”

Születésének százados évfordulóján a kiváló magyar író emléke iránti tisztelet mellett, Gárdonyinak ez a hitünkbeli közelségére való felfogása is arra készlet bennünket unitáriusokat, hogy gondolatban kegyeletes érzésekkel vegyük körül az egri várban domboruló sírját és tegyünk bizonyosságot önmaga választotta sírfeliratának igazsága mellett: — „...Csak a teste...”

1.

Hírek

Unitárius vallásos félórát közvetít a Petőfi Rádió július 14-én d. e. 7.30—8-ig, Huszti János pestlőrinci lelkész szolgálatával.

Pünkösöd ünnepén templomainkban istentisztelet volt úrvacsoraosztással.

Husvét első napján Orosházán az úrvacsorához a kenyeret és a bort Iszlai Kálmán gondnok adományozta. Gyulán húsvét másodnapján az úrvacsorai bor és kenyér Kiss István gondnok adománya volt.

Dr. Zsakó István ny. igazgató főorvos afia május 9-én érdekes előadást tartott az Orvostörténeti Könyvtárban a kolozsvári orvostudományi egyetem működéséről 1900—1910-ig. Előadásában elismerő szavakkal emlékezett meg többek között néhai hittestvéreink: dr. Jakabházy Zsigmond és dr. Nyiredy Géza tudományos munkásságáról.

Esperesi vizsgálatot tartott Pethő István esperes-püspöki helynök május 12-én Polgárdiban, Ferenc József ek. főgondnok és R. Filep Imre ek. főjegyző társaságában. A vizsgálószerk tagjai megkoszorúzták néhai Bartók Géznak, az egyházközség volt érdemes lelkipásztorának a polgári temetőben levő sírját.

Bencze Gyula ny. igazgató, egyházköri tanácsos megírta Vargyas község monográfiáját. Egy példányát az Egyházkörnek adományozta, másik példányát a Néprajzi Társasághoz juttatta el. Az Egyházköri Tanács április 26-i ülésében jegyzőkönyvi határozatban mondott köszönetet a szerzőnek értékes ajándékaért.

Néhai dr. Iván László volt vallásoktató lelkész, az unitárius egyházi irodalom jeles művelője, ifjúságunk nemességű barátja: halálának 25 éves évfordulója alkalmából május 19-én emléktiszteletet volt a Hőgyes Endre utcai templomunkban, amelyen a néhai hozzátartozói is részt vettek. Pethő István esperes-püspöki helynök, a jeles lelkipásztor egykori közvetlen munkatársa áldozott szószéki beszédében Iván László emlékének.

Utó Endre fiatal énekművész testvérünk, akit a nagybudapesti gyülekezeteink is jól ismernek, Debussy—Maeterlinck „Pelléas és Mélisande” című operájának Arkel király szerepében nagy sikerrel szerepelt Operaházunk színpadán. Az előadás közönsége meleg fogadtatásban részesítette a fiatal művészt, akinek ez volt az első operaházi fellépése. Gratulálunk és további sikereket kívánunk.

Dr. Zoltán Zoltán és felesége Balint Vilma házasságát második fiúgyermekkel áldotta meg az Úr. Az újszülöttet — aki a keresztelésben a Csaba nevet kapta — Bencze Márton lelkész keresztelte meg május 4-én, Cegléden.

Huszti János pestlőrinci lelkészünk feleségének kisfia született. Neve Zsolt. A boldog szülőknek gratulálunk, az újszülöttekre Isten áldását kérjük.

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos a Magyarországi Unitárius Egyházkör.

Felelős szerkesztő és kiadó: Pethő István.

Evi előfizetési díj 12 forint.

Budapest, IX. Hőgyes Endre utca 3.

632867/2 — Zrínyi Nyomda, Budapest

Felelős vezető: Bolgár Imre igazgató

Index szám: 25 842